

Warszawa, dnia 26 maja 2009 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

DO-I-015-37/09

BIURO RZECZNIKA
PRAW OBYWATELSKICH
WPŁ. 2009-05-28
ZAL. NR 1234/33

Pan

Janusz Kochanowski

Rzecznik Praw Obywatelskich

panu Panie Rzeczniku.

RPO-612100/09

W odpowiedzi na pismo Pana Rzecznika z dnia 19 marca 2009 r. (RPO-612100-I/09/MSW), dotyczące elektronicznego dostępu do sądów i ich działalności informacyjnej, uprzejmie wyjaśniam, co następuje:

Na wstępie pragnę zauważyć, iż powołany przez Pana Rzecznika artykuł prasowy zamieszczony w „Gazecie Prawnej” z dnia 16 marca 2009 r. pt. „Urzędnicy sądowi nie odpowiadają na maile” opisujący utrudnienia obywateli w dostępie do sądów, zawiera ogólnikowe twierdzenia i nie jest poparty wskazaniem sądów, w których dostrzeżono omawiane uchybienia.

W celu uzyskania konkretnych informacji na tematy pozostające w zainteresowaniu Pana Rzecznika, Ministerstwo Sprawiedliwości zwróciło się do prezesów sądów okręgowych o przedstawienie danych, co do zawartości witryn internetowych sądów, sposobu udzielania informacji przez pracowników sądów drogą elektroniczną, jak też zamieszczania wzorów pism na tablicach informacyjnych w budynkach sądowych.

Z otrzymanych informacji można wyprowadzić wniosek, iż artykuł prasowy opracowano w oparciu o cząstkowe dane, na co wskazuje fakt, iż odwołano się w nim jedynie do sądów, w których przeprowadzono badania sondażowe przez Helsińską Fundację Praw Człowieka.

Mając na uwadze doniosłość spraw przedstawionych w raporcie „Komunikacja sądów z obywatelami” opracowanym przez Helsińską Fundację Praw Człowieka i Forum Obywatelskiego Rozwoju, Departament Sądów Powszechnych zwróci się do prezesów sądów, w których stwierdzono uchybienia, o wyjaśnienie ich przyczyn oraz wskazanie działań podjętych w zakresie poprawy warunków obsługi obywateli.

Przechodząc do zagadnień podniesionych przez Pana Rzecznika, pragnę podkreślić, że przedstawione poniżej informacje, w odróżnieniu od treści materiału prasowego, oparte zostały na ustaleniach poczynionych bezpośrednio we wszystkich sądach okręgowych.

Przede wszystkim wskazać należy, że Ministerstwo Sprawiedliwości dla ułatwienia obywatelom dostępu do sądów powszechnych, w szczególności drogą elektroniczną, w roku 2008

podjęło działania w celu przeprowadzenia standaryzacji witryn internetowych sądów, tak aby umożliwić obywatelom elektroniczny dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz ujednoczyć zakres informacji na stronach internetowych sądów.

Powołany w resorcie zespół specjalistów opracował układ graficzny stron oraz niezbędny minimalny zakres merytoryczny publikowanych treści na witrynach internetowych, który obejmuje: dane teleadresowe sądu oraz poszczególnych wydziałów, strukturę organizacyjną sądu, informacje o osobach pełniących obowiązki kierownicze, godziny urzędowania: sądu, kasy sądu, biura podawczego, punktów informacyjnych, punktów informacyjnych Krajowego Rejestru Karnego, godziny przyjęć interesantów, numery rachunków bankowych, na które należy dokonywać właściwych opłat, dane o rejestrach sądowych występujących w obszarze właściwości miejscowej sądu (Krajowy Rejestr Sądowy, Nowa Księga Wieczysta, Krajowy Rejestr Karny) oraz informacje o biegłych sądowych, tłumaczach przysięgłych i komornikach sądowych.

Warto podkreślić, że strony internetowe niektórych sądów zawierają zestawienia spraw rozpoznawanych danego dnia jako tzw. „wokandę elektroniczną”, która umożliwia stronom i uczestnikom postępowania na bieżąco poprzez stronę internetową sprawdzenie terminu rozprawy, budynku sądu (jeżeli sąd ma siedzibę w kilku budynkach) oraz numeru sali rozpraw. Przy czym, „wokandy elektroniczne” nie zawierają żadnych danych osobowych, a wyszukiwanie informacji następuje poprzez oznaczenie sygnatury sprawy.

Ministerstwo Sprawiedliwości spowodowało również ujednoczenie adresów stron internetowych sądów, według schematu www.nazwa-miasta.so.gov.pl i www.nazwa-miasta.sr.gov.pl, przy czym należy podkreślić, że zgodnie z regułami obowiązującymi w sieci internet wpisywane nazwy adresów nie zawierają znaków diakrytycznych.

Zagwarantowana jest także możliwość komunikowania się z sądem drogą elektroniczną oraz dokonywanie doręczeń korespondencji w postępowaniu rejestrowym uregulowanym w przepisach art. 694¹-694⁸ Kodeksu postępowania cywilnego, w ustawie z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 168, poz. 1186 z późn. zm.) i w ustawie z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz. U. Nr 149, poz. 703, z późn. zm.). Skorzystanie z możliwości składania dokumentów drogą elektroniczną wiąże się z obowiązkiem ich opatrzenia bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu.

Należy dodatkowo zauważyć, że strony internetowe sądów gwarantują możliwość wnoszenia pism drogą elektroniczną poprzez skrzynkę podawczą, z wykorzystaniem prowadzonej przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji i bezpłatnie udostępnionej podmiotom publicznym elektronicznej Platformy Usług Administracji Publicznej (ePUAP). Obywatele mają zatem praktyczną możliwość wnoszenia pism i wniosków w formie elektronicznej przy użyciu

podpisu elektronicznego. Jednakże z informacji przekazanych przez prezesów sądów wynika, że korzystanie przez obywateli z tego sposobu komunikacji jest znikome.

Ponadto, zgodnie z art. 4 ust. 4a ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym i aktami wykonawczymi wydanymi na jej podstawie, Centralna Informacja Krajowego Rejestru Sądowego udostępnia bezpłatnie, w ogólnodostępnych sieciach informatycznych, na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości informacje o podmiotach wpisanych do rejestru przedsiębiorców, rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej i organizacji pożytku publicznego. Na tej stronie możliwe jest również uzyskanie informacji o podmiotach w upadłości.

Warto podkreślić fakt wzrastającej liczby sądów dysponujących własnymi stronami internetowymi. Podczas gdy w połowie roku 2006 strony internetowe posiadało około 1/3 sądów powszechnych, to do połowy roku 2008 liczba sądów prowadzących strony internetowe wzrosła 2,5 krotnie (około 86% sądów powszechnych utrzymuje strony internetowe). To potwierdza, iż internet stał się dla obywateli medium zapewniającym bieżącą informację o wymiarze sprawiedliwości. Odrębną kwestią jest natomiast wykorzystywanie przez obywateli tej możliwości.

Należy zauważyć, że interesanci najczęściej uzyskują niezbędne informacje w kontakcie bezpośrednim z pracownikami sądów. Prezesi sądów w przedstawionych informacjach nie potwierdzają, aby w sądach istniała praktyka nieodbierania połączeń telefonicznych. Na stronach internetowych podawane są numery telefonów do poszczególnych sekretariatów wydziałów, jak też do przewodniczących wydziałów. Przekazywany tą drogą zainteresowanym zakres informacji uznać trzeba za wystarczający i zgodny z regulacją § 31 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. Nr 38, poz.249). Upoważniony pracownik sądu może udzielać telefonicznie informacji o sprawie rozpoznawanej w wydziale, po uprzednim podaniu danych osobowych strony lub uczestnika postępowania albo sygnatury akt sprawy. Informacjami udzielanymi telefonicznie mogą być w szczególności sygnatura akt sprawy, terminy posiedzeń i rozpraw, data rozstrzygnięcia, którego dotyczy zapytanie oraz czynności dotyczące postępowania międzyinstancyjnego. W tym miejscu pragnę podkreślić, że prezesi sądów w swych pismach sygnalizują występowanie powtarzających się sytuacji, w których strony postępowań sądowych oraz inni interesanci uważają, iż pracownicy sekretariatów są zobowiązani do udzielania im porad prawnych. Takich porad sądy nie mogą udzielać, co prowadzi często do nieporozumień.

Jednocześnie, otrzymane od prezesów sądów informacje wskazują, że listy przesyłane drogą elektroniczną na adresy podane na witrynach internetowych sądów, są traktowane jak inna korespondencja wpływająca drogą pocztową, a więc są rejestrowane we właściwych komórkach sądu, a odpowiedzi udzielane są na nie również elektronicznie. Przy czym listy elektroniczne,

często dotyczą złożonych i skomplikowanych spraw, dlatego czas oczekiwania na odpowiedź może być dłuższy. Ponadto, warto zauważyć, że niektóre sądy, w celu przyspieszenia udzielenia odpowiedzi przez pracowników, posiadają na stronie głównej formularz bezpośredniego zadawania pytań.

Z uzyskanych od prezesów sądów informacji wynika, że w żadnym sądzie nie wydano zakazu fotografowania wzorów pism, które w niektórych sądach zamieszcza się także na tablicach ogłoszeń. Nie obowiązują również zakazy fotografowania budynków sądów. Poza tablicami ogłoszeń umiejscowionymi w miejscach ogólnodostępnych w budynku sądu, sądy zamieszczają na witrynach internetowych druki wniosków i formularzy ułatwiające załatwienie podstawowych spraw w sądzie. Również pracownicy zatrudnieni w funkcjonujących w niektórych sądach punktach obsługi interesantów, jak też w sekretariatach poszczególnych wydziałów pomagają zainteresowanym, w dopuszczalnych przez prawo granicach, w zaadresowaniu pisma do konkretnego wydziału i jego oznaczeniu. Prezesi zapewniają, iż informacje zawarte na tablicach ogłoszeń, jak i na witrynach internetowych są aktualizowane na bieżąco.

Odnosząc się do języka i treści urzędowych formularzy i zawartych w nich pouczeń, to istotnie ich sformułowania mogą wywoływać trudności w zrozumieniu. W związku z tym, w Departamencie Organizacyjnym podjęte zostaną prace nad zmianą kwestionowanych wzorów, przy wykorzystaniu materiałów zawartych w raporcie Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka i Forum Obywatelskiego Rozwoju.

Pragnę jednocześnie poinformować Pana Rzecznika o dalszych działaniach podjętych przez Ministerstwo Sprawiedliwości w celu ułatwienia obywatelom dostępu do sądów powszechnych, w szczególności drogą elektroniczną. Z dniem 1 stycznia 2010 roku wejdą w życie przepisy ustawy z dnia 9 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 26, poz. 156) wprowadzające elektroniczne postępowanie upominawcze. Postępowanie to znajdzie zastosowanie we wszystkich sprawach rozpoznawanych obecnie w „tradycyjnym” postępowaniu upominawczym. Ustawa przewiduje utworzenie „e-sądu” jako wydziału cywilnego sądu rejonowego, który będzie rozpoznawać sprawy wyłącznie w elektronicznym postępowaniu upominawczym, bez względu na wartość przedmiotu sporu. Komunikacja między powodem i sądem elektronicznym będzie się odbywać wyłącznie w drodze elektronicznej, a między pozwanym i sądem elektronicznym w drodze tradycyjnej, chyba że pozwany sam zainicjuje komunikację elektroniczną, wysyłając pismo drogą elektroniczną. W opinii Ministerstwa Sprawiedliwości formularze elektroniczne w tym postępowaniu mogą ułatwić konstruowanie pism procesowych i przyczynić się znacznie do wyeliminowania niebezpieczeństwa braków formalnych takich pism.

W celu usprawnienia szybkości i zapewnienia powszechności dostępu do ksiąg wieczystych przewiduje się wprowadzenie regulacji prawnej, w drodze nowelizacji ustawy o księgach wieczystych i hipotece zmierzającej do zagwarantowania każdemu elektronicznego dostępu do wydziałów ksiąg wieczystych i Centralnej Informacji Ksiąg Wieczystych oraz wglądu do ksiąg wieczystych przez Internet. Obecnie obowiązująca regulacja wynikająca z przepisów art. 25¹ i 36⁴ ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 z późn. zm.) umożliwia w Centralnej Informacji Ksiąg Wieczystych oraz jej ekspozyturach, działających przy wydziałach sądów rejonowych prowadzących księgi wieczyste w systemie informatycznym każdemu, bez wykazania interesu prawnego, przeglądanie ksiąg wieczystych na wyznaczonych stanowiskach wyposażonych w ekran monitora. W Ministerstwie Sprawiedliwości prowadzone są prace legislacyjne nad projektem aktu normatywnego, zawierającego regulacje umożliwiające zapewnienie obsługi elektronicznych wniosków o wydanie odpisu księgi wieczystej, wniosków o wpis w księdze wieczystej i umożliwienie elektronicznego dostępu do informacji o stanie spraw prowadzonych w wydziałach ksiąg wieczystych objętych systemem ksiąg wieczystych prowadzonych w systemie informatycznym.

Podsumowując, pragnę zapewnić Pana Rzecznika, iż, w przeciwieństwie do tez stawianych w wymienionej na wstępie publikacji Gazety Prawnej, Ministerstwo Sprawiedliwości oraz prezesi sądów podejmują wszelkie możliwe starania w celu ułatwienia obywatelom dostępu do sądów, również w formie komunikacji elektronicznej.

2
Procurator

z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

Jacek Czaja
POSEKRETARZ STANU